आ.व. २०८०/८१ मा ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिंचाई मन्त्रालय अन्तर्गत भए गरेका प्रमुख कार्यहरु र प्राप्त मुख्य-मुख्य उपलब्धिहरु सहितको विवरण

१. पृष्ठभूमि

नेपाल सरकारको कार्य विभाजन नियमावली–२०७४ अनुसार साविकको ऊर्जा मन्त्रालय र सिंचाइ मन्त्रालय तथा सो मातहतका निकायहरुका साथै साविकको वातावरण मन्त्रालय अन्तर्गत रहेका वैकल्पिक ऊर्जा प्रबर्द्धन केन्द्र र जल तथा मौसम विज्ञान विभाग समेत समावेश गरी ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिंचाइ मन्त्रालय गठन भएको हो ।

संविधानको धारा ५० उप-धारा (३) मा उल्लेख रहे बमोजिम उपलब्ध साधन र स्रोतको अधिकतम परिचालनद्वारा तीब्र आर्थिक वृद्धि हासिल गर्दै दिगो आर्थिक विकास गर्ने र राष्ट्रिय अर्थतन्त्रलाई आत्मनिर्भर, स्वतन्त्र तथा उन्नतिशील बनाउँदै समाजवाद उन्मुख स्वतन्त्र र समृद्ध अर्थतन्त्रको विकास गर्ने राज्यको आर्थिक उद्देश्य एवं निर्देशक सिद्धान्त तथा संविधानको धारा ५१ को उप-धारा (घ), (च) र (छ) अनुरुप यस मन्त्रालयका दीर्घकालीन सोच, उद्देश्य र रणनीति देहाय बमोजिम रहेका छन् ।

१.क. दीर्घकालीन सोच

- जलविद्युत्को दिगो र भरपर्दो विकास मार्फत देशलाई आर्थिक रुपले समृद्ध गराउने।
- वैकल्पिक/नवीकरणीय ऊर्जाको प्रवर्द्धन विस्तार र दक्षता मार्फत् स्वच्छ ऊर्जाको दिगो विकास गर्ने।
- सम्पूर्ण कृषियोग्य जमिनमा दिगो एवम् भरपर्दो सिँचाइ सुविधा उपलब्ध गराउने तथा कृषि उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धिमा योगदान पुऱ्याई देशलाई आर्थिकरुपले समृद्ध बनाउने।
- जल उत्पन्न प्रकोपबाट सिर्जना हुने मानवीय, भौतिक तथा आर्थिक हानी-नोक्सानीलाई उपयुक्त प्रविधिको माध्यमबाट जोखिम न्यूनीकरण गरी नागरिकको सुरक्षित जीवनको प्रत्याभुति गराउने।
- विश्वसनीय र भरपर्दो जल तथा मौसमको अग्रिम जानकारी मार्फत हवाई उड्डयन, जलस्रोत, कृषि, पर्यटन, स्वास्थ्य लगायतका अन्य क्षेत्रको दिगो विकास एवम् जलवायु समयानुकुलित समाजको निर्माण गर्ने।

१.ख. उद्देश्य

- जलविद्युत्को उत्पादनमा वृद्धि गर्दै स्वच्छ ऊर्जाको उपलब्धता सुनिश्चित गर्ने।
- ऊर्जा दक्षता सहित गुणस्तरयुक्त, भरपर्दो र सुलभ रूपमा सबै घर परिवार र उत्पादनशील क्षेत्रमा विद्युत सेवाको पहुँचमा विस्तार गरी विद्युत खपतमा वृद्धि गर्ने।
- क्षेत्रीय ऊर्जा निर्यात व्यापार अभिवृद्धि गरी पेट्रोलियम पदार्थको आयात क्रमशः प्रतिस्थापन गर्दै भुक्तानी सन्तुलनलाई अनुकूल बनाउन योगदान पुऱ्याउने।

- विद्युतको राष्ट्रिय प्रसारण प्रणालीको पहुँच बाहिरका क्षेत्रमा समेत वातावरणमैत्री, दिगो, भरपर्दो, सर्वसुलभ, किफायती र गुणस्तरीय स्वच्छ ऊर्जाको पहुँच वृद्धि गर्ने।
- ऊर्जाको दक्ष उपयोगबाट ऊर्जा खपत घनत्व बढाई उत्पादकत्व बढाउने।
- जलस्रोतको बहुआयामिक तथा समन्यायिक उपयोगमार्फत् आर्थिक र सामाजिक क्षेत्रको विकास तथा वातावरणीय क्षेत्रको संरक्षण गर्ने।
- जलाधार व्यवस्थापन तथा जलउत्पन्न विपद् न्यूनीकरण एवम् व्यवस्थापनबाट आर्थिक तथा सामाजिक क्षतीको न्यूनीकरण गर्ने।
- जल तथा मौसम सेवालाई समयानुकुल विकास र विस्तार गर्न आवश्यक नीति निर्माण तथा संरचनागत सुधार गरी जल तथा मौसम जन्य वहुप्रकोपको भरपर्दो पूर्वानुमान तथा पूर्वसूचना प्रवाहबाट नागरिकको जीउधनको सुरक्षा गर्ने।
- उपयुक्त प्रविधि मार्फत थप कृषियोग्य भूमिमा सिँचाइ सेवा विस्तार गर्ने।
- ठूला, जलाशययुक्त तथा जलस्थानान्तरण बहुउद्देश्यीय आयोजनाको विकास गरी सम्पुर्ण कृषियोग्य भूमिमा वर्षै भरी भरपर्दो रूपमा सिँचाइ सुविधा उपलब्ध गराउने।
- सम्पन्न सिँचाइ प्रणलीको मर्मत-सम्भार एवम् व्यवस्थापनलाई सुदृढ तुल्याई भरपर्दो एवम् दिगोपन बढाउने।

१.ग. रणनीति

- जलविद्युतमा आन्तरिक एवम् बाह्य क्षेत्रको लगानी आकर्षण गरी विद्युत उत्पादनमा वृद्धि गर्ने।
- आन्तरिक र अन्तरदेशीय विद्युत प्रसारणलाई सुदृढ तथा विस्तार गरी विद्युत आपूर्ति प्रणालीलाई प्रभावकारी र भरपर्दो बनाउने।
- ऊर्जा दक्षता बढाउन वितरण प्रणालीलाई प्रभावकारी एवम् भरपर्दो बनाउने तथा विद्युत पहुँच वृद्धि गरी खपत बढाउने।
- जलविद्युत उत्पादन सहित सबै प्रकारका ऊर्जाको समिश्रण र क्षेत्रीय ऊर्जा व्यापारको माध्यमबाट ऊर्जा सुरक्षा कायम गर्ने।
- जलविद्युत क्षेत्रको संस्थागत संरचनाको सुदृढीकरण गर्ने।
- वैकल्पिक/नवीकरणीय ऊर्जाको विस्तार गरी ऊर्जा आपूर्ति प्रणालीको महत्वपूर्ण अंशको रूपमा विकास र बहुउपयोग प्रवर्द्धन गर्ने।
- प्रदेश र स्थानीय तहमा सरोकारवालासँगको सहकार्यमा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणलाई प्राथमिकता दिँदै आधुनिक, भरपर्दो र पर्याप्त ऊर्जा सेवा उपलब्ध नभएका क्षेत्रसम्म वैकल्पिक ऊर्जाको पहुँच वृद्धि गर्ने।
- नवीनतम, दिगो तथा ऊर्जा दक्ष प्रविधिहरूको प्रयोगमा जोड दिने।
- वैकल्पिक ऊर्जाको क्षेत्रमा वैंकिङ तथा वित्तीय क्षेत्रको संलग्नता वृद्धि गर्ने तथा वैकल्पिक ऊर्जा प्रबिधिहरूलाई उपयुक्त कार्वन परियोजना तथा कार्यक्रमको रूपमा बिकास गरी अन्तर्राष्ट्रिय कार्बन बजारको साथै आन्तरिक कार्बन बजार संयन्त्र स्थापना गर्ने।

- कृषि तथा पशुपन्छी पालनमा संलग्न कृषक, व्यावसायिक समूह, फार्म र सहकारी संघसंस्था समेतको सहकार्यमा ठूला क्षमताका बायोग्यास प्लान्ट स्थापना गरी एल.पी. ग्यासको प्रयोगलाई न्यूनीकरण गर्नुका साथै बायोस्लरीबाट प्राङ्गारिक मल उत्पादन गर्ने।
- सिँचाइ विकासको गुरूयोजना र कृषि विकास रणनीति अनुसार जलवायु परिवर्तन अनुकूलन हुने गरी सिँचाइ योजनाहरूको विकास एवम् विस्तार गर्ने।
- नयाँ प्रविधिमा आधारित सिँचाइको विकास गर्नुका साथै सिँचाइ दक्षता वृद्धि गर्ने।
- संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको समन्वय र सहकार्यमा सिँचाइ प्रणालीको विकास गर्ने तथा बाह्रै महिना सिँचाइ सेवा उपलब्ध गराउनका लागि ठूला बहुउद्देश्यीय, अन्तर जलाधार र जलाशययुक्त आयोजनालाई प्राथमिकताका साथ अघि बढाउने।
- भूमिगत सिँचाइ योजनाको विस्तार सहित उपयोगमा जोड दिने।
- सिँचाइ प्रणालीको मर्मत-सम्भार एवम् दिगो व्यवस्थापनका लागि स्रोत सहित उपभोक्ता सहभागिता सुनिश्चित गर्ने।
- नीतिगत सुधार एवम् विद्यमान संस्थागत संरचनाको क्षमता र जनशक्तिको दक्षता अभिवृद्धि गर्ने।
- जलस्रोतको बहुआयामिक तथा समन्वयात्मक विकासको लागि नीतिगत तथा संरचनागत सुधार गर्ने।
- अन्तरदेशीय नदीको द्विपक्षीय लाभ हुने गरी व्यवस्थापनमा जोड दिने।
- जलस्रोत सम्बन्धी अनुसन्धान र विकासलाई गतिशील बनाउन आवश्यक पर्ने पूर्वाधार र क्षमताको विकास र विभिन्न अनुसन्धानमूलक संस्था र विश्वविद्यालयसँग सहकार्य गर्दै सिंचाई क्षेत्रको अध्ययन अनुसन्धान कार्यलाई प्रभावकारी बनाउने।
- जलाधार व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी बनाउनुको साथै बाढी पहिरोजन्यविपद्को दिगो एवम् भरपर्दो व्यवस्थापनका लागि संरचनागत तथा गैरसंरचनागत प्रविधिको उपयोग र जनचेतना अभिवृद्धिका कार्य गर्ने।
- विश्व मौसम संगठनको मापदण्ड अनुसारको भरपर्दो, विश्वसनीय, गुणस्तरीय जल तथा मौसम सेवा उपलब्ध गराउन नीति तथा कानून निर्माण गर्ने।
- जल तथा मौसम मापन केन्द्रलाई क्रमशः नवीनतम प्रविधि सहितको आधुनिक स्वचालित केन्द्रमा रूपान्तरण र आवश्यकता अनुसार विस्तार गर्ने।
- नदी बेसिन योजना बमोजिम विकासका पुर्वाधारहरूको लागि जल उपलब्धतामा हुने भिन्नता, बेसिनहरूको पानीको सन्तुलन, थेग्रान अध्ययन तथा आकलन गर्ने।
- मौसम तथा जल प्रवाहको भरपर्दो तथा गुणस्तरीय पूर्वानुमान गर्ने।
- विपद् जोखिम न्यूनीकरण सम्बन्धी सेन्डाई फ्रेमवर्कले तय गरे अनुरूप विभिन्न संघ-संस्थासँग समन्वय गरी जल तथा मौसमजन्य बहु-प्रकोप पूर्वसूचना प्रणालीको विकास गर्ने।
- विश्व मौसम संगठन, जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी अन्तर सरकारी निकाय, अन्तर्राष्ट्रिय हवाई उड्डयन संगठन र अन्य सरोकारवाला संघ-संस्थाहरूसँग समन्वय र सहकार्य गर्ने।

२. आ.व. २०८०/८१ को प्रमुख कार्यहरु र मुख्य-मुख्य उपलब्धिहरु

२.क. नीति तथा कानूनी सुधार

आ.व. २०७९/८० मा तथा आ.व. २०८०/८१ सम्ममा तर्जुमा/ संशोधन भई कार्यान्वयनमा आएका एवं स्वीकृतिको प्रक्रियामा रहेका नीति, कानून, कार्यविधि, निर्देशिका तथा मापदण्डहरुको विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ।

क्र.सं.	नीति/कानून/कार्यविधि/निर्देशिका/ मापदण्डहरु	नयाँ तर्जुमा/संसोधन	अवस्था
ऊर्जा तर्फ			
१	विद्युत विधयेक	नयाँ तर्जुमा	संघीय संसदमा पेश भएको छ।
२	नवीकरणीय उर्जा तथा ऊर्जा दक्षता विधेयक	नयाँ तर्जुमा	संघीय संसदमा पेश भएको छ।
३	ग्रीन हाइड्रोजन नीति	नयाँ तर्जुमा	नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषद्बाट मिति २०८०/१०/०३ मा स्वीकृत भएको छ।
४	बुढीगण्डकी जलविद्युत आयोजना पुर्नवास तथा पुर्नस्थापना सम्बन्धी कार्यविधि,२०८०	नयाँ तर्जुमा	मा. मन्त्रिस्तरीय मिति २०८०/०१/२१ को निर्णयबाट जारी भएको छ।
५	विद्युत नियमन आयोग कर्मचारी प्रशासन विनियामवाली, २०७९	नयाँ तर्जुमा	मा. मन्त्रिस्तरीय मिति २०८०/११/२३ को निर्णयबाट जारी भएको छ।
६	राष्ट्रिय सिंचाइ नीति, २०८०	नयाँ तर्जुमा	नेपाल सरकार (मन्त्रिपरिषद) बाट मिति २०८०/०५/२७ को निर्णय बमोजिम स्वीकृत गरिएको हो
७	नदी तथा जल उत्पन्न विपद् व्यवस्थापन राष्ट्रिय नीति, २०८०	नयाँ तर्जुमा	नेपाल सरकार (मन्त्रिपरिषद) बाट मिति २०८०/०८/२८ को निर्णय बमोजिम स्वीकृत गरिएको हो
८	जल तथा मौसम विज्ञान नीति, २०८१	नयाँ तर्जुमा	मन्त्रालयमा ५ सदस्यीय समिति गठन भई कार्य भइरहेको छ नेपाल सरकार (मन्त्रिपरिषद) बाट स्वीकृत मिति २०८१/०६/१८
९	सिंचाइ तथा नदी व्यवस्थापन आयोजनाहरुको कार्यान्वयनका	नयाँ तर्जुमा	नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषदमा पेश भइ स्वीकृतिको चरणमा रहेको

	लागि दररेट विश्लेषण नर्म्स् , २०८०		
१०	एकिकृत कर्णाली सिंचाइ तथा नदी नियन्त्रण आयोजना कार्यन्वयन निर्देशिका, २०८०	नयाँ तर्जुमा	नेपाल सरकार (मन्त्रिस्तर) को मिति २०८०/०४/१५ को निर्णय अनुसार स्वीकृत भएको
११	जल तथा मौसम विज्ञान गुरुयोजना	नयाँ तर्जुमा	४ सदस्यीय Technical Team गठन भइ कार्य भइरहेको
१२	सिंचाई गुरुयोजना २०१९ (परिमार्जित २०२४)	नयाँ तर्जुमा	

२.ख. संरचनात्मक सुधार

- संगठन पुनसंरचनाः सिंचाई तथा नदी व्यवस्थापन आयोजनाको संगठन एवं संरचना सुधारका लागि संघिय कार्यालयहरुको थप व्यवस्थापन गरिएको र बाँकी व्यवस्थापनका लागि प्रस्ताव पेश भएको साथै बजेट वक्तव्य अनुसार आयोग तथा मन्त्रालयको पुनसंरचनाका लागि O&M कार्य भइरहेको।
- प्रणालीगत सुधार, अनलाइन र सूचना प्रविधिको प्रयोग - मन्त्रालय तथा मातहतका विभागहरुमा एकीकृत कार्यालय व्यवस्थापन प्रणाली (GIOMS) संचालनमा रहेको।

२.ग. योजना, कार्यक्रम र त्यसको कार्यान्वयन अवस्था

आ.व. २०८०/८१ को बजेट वक्तव्यमा उल्लेखित नीति तथा कार्यक्रमका बुँदाहरुको विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ।

बुँदा नं.	बजेट वक्तव्यको संक्षिप्त विवरण	२०८१ असारसम्मको प्रगति
३५६	आगामी दुई वर्षभित्र शतप्रतिशत जनसङ्ख्यामा विद्युतको पहुंच पुर्याउने गरी राष्ट्रिय प्रसारण लाइन नपुगेका दुर्गम क्षेत्रका घरधुरीमा लघु तथा साना जलविद्युत र सौर्य तथा वायु जस्ता नवीकरणीय ऊर्जा प्रविधिको विस्तार गरिने छ। आयातित इन्धनको परिमाणलाई उल्लेख्य रूपमा घटाउने गरी प्रतिव्यक्ति विद्युत् खपत वृद्दि गरी ४५०	ऊर्जा खपत सम्बन्धि विशेष योजना बनाई कार्यान्वयन गरिएको छ। आ.व. २०८०/८१ सम्ममा प्रतिव्यक्ति विद्युत खपत ४०० किलोवाटघण्टा पुर्‍याइएकोछ। ।

	किलोवाट घण्टा पुर्याइनेछ।	**द्विपक्षिय/ बहुपक्षिय व्यापार तथा सम्झौताको लागि वार्ता/ छलफल :** **भारतसंग :** • नेपालको सबभन्दा ठुलो इनरुवामा सबस्टेसन- ८०० एम.भि.ए.को निर्माण सम्पन्न भइ संचालनमा आएको। • अक्टुबर, २०१४ मा नेपाल -भारत बीच विद्युत व्यापार सम्झौता कार्यान्वयन सम्बन्धी गठित सविचस्तरीय **Joint steering Committee (JSC)** र सह-सचिवस्तरीय **Joint Working Group (JWG)** को एघारौं बैठक **2 Jan , 2024** मा भारतमा सम्पन्न भएको । • दश वर्षमा दश हजार मेगावाट विद्युत निर्यात गर्न भारतसँग दीर्घकालीन विद्युत व्यापार संझौता गरिएको। **चाइनासँग:** गल्छी-रसुवागढी-केरुङ ४०० के.भि. क्षमताको अन्तरदेशीय विद्युत प्रसारण लाइनको निर्माणको लागि ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिंचाइ मन्त्रालय, नेपाल विद्युत प्राधिकरण र स्टेट ग्रिड कर्पोरेशन लिमिटेड चाइना को बैठक **21, Feb, 2023** मा काठमाडौंमा सम्पन्न भएको । **बङगलादेशसंग:** १६ मे, २०२३ बंगलादेशमा दुईदेश बिच वार्ता सम्पन्न तथा ४० मे.वा. विद्युत निर्यात गर्ने सम्झौता भएको। **विद्युत निर्यात:** १९५१ गिगावाट घण्टा विद्युत power exchange मार्फत भारत निर्यात गरी करिब सत्र अर्बको

		आम्दनी भएको । **<u>विद्युतीकरणः</u>** राष्ट्रिय विद्युत प्रणालीबाट विद्युतमा पहुँच प्राप्त गर्ने जनसंख्या ९८% रहेको ।
३५७	नेपाल विद्युत प्राधिकरणबाट प्रवर्धित १११ मेगावाटको रसुवागढी,१०२ मेगावाटको मध्य भोटेकोशी,४२.५ मेगावाटको सान्जेन तथा निजी लगानीकर्ताबाट प्रवर्धित जलविद्युत र सोलार आयोजना सम्पन्न गरी आगामी आर्थिक वर्षमा करिब ९ सय मेगावाट विद्युत राष्ट्रिय प्रसारण प्रणालीमा थप गरिने छ। आगामी आर्थिक वर्षको अन्त्यसम्म कुल विद्युत उत्पादन ३ हजार ६ सय मेगावाट पुग्ने छ।	**<u>१११ मेगावाटको रसुवागढीजलविद्युत</u>** **आयोजनाः** • भौतिक निर्माण सम्पन्न भएको । **<u>१०२ मेगावाटको मध्य भोटेकोशी जलविद्युत आयोजना</u>** • भौतिक निर्माण सम्पन्न भएको । **<u>४२.५मेगावाटको साञ्जेनजलविद्युत आयोजना</u>** • भौतिक निर्माण सम्पन्न भएको ।
३५९	सुक्खायामको विद्युत माग सम्बोधन गर्न र जलविद्युत निर्यात गर्न १ हजार २ सय मेगावाट क्षमताको बुढीगण्डकी र ६ सय ३५ मेगावाटक्षमताको दूधकोशी जलाशययुक्त जलविद्युत आयोजनाको लगानी मोडालिटी तय गरी निर्माण कार्य अघि बढाइने छ।	**<u>जलाशययुक्त १ हजार २ सय मेगावाटको बुढीगण्डकी जलविद्युत आयोजनाः</u>** • आयोजनाको वित्तिय लगानीको प्रारुप(खाका) तयार भई अर्थ मन्त्रालयमा सहमतिको लागि पेश भएको। • जग्गा अधिग्रहण तथा मुवाब्जा निर्धारण सम्बन्धमा मुवाब्जाको दर रेट निर्धारण भैसकेको र सोहीअनुसार मुवाब्जा वितरणको लागि तयारी कार्य भैरहेको। **<u>६३५ मेगावाटको दूधकोशी जलाशययुक्त आयोजनाः</u>** • दुधकोशी जलाशययुक्त आयोजनाको विस्तृत इन्जिनीयरिङ डिजाइनको कार्य अन्तिम चरणमा रहेको
३६०	संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको सह लगानीमा १०६१ मेगावाट क्षमताको माथिल्लो अरुण,	

	२१० मेगावाट क्षमताको चैनपुर सेती, १०६ मेगावाट क्षमताको जगदुल्ला, ९९.९ मेगावाट क्षमताको तामाकोशी पाँचौ, ७०.३ मेगावाट क्षमताको सिम्बुआ खोला तथा ७७.५ मेगावाट क्षमताको घुन्सा खोला जलविद्युत आयोजनाहरूको निर्माण शुरू गरिनेछ।	**<u>१ हजार ६१मेगावाट क्षमताको माथिल्लो अरूण जलविद्युत आयोजना</u>ः** हाईड्रोपावर Components को Tender Design, Tender Document र Construction Supervision को लागि परामर्शदाता नियुक्त भएको। अपर अरुण ज.वि.आ. को पहुंच मार्ग सम्बन्धि डिटेल डिजाइन तथा निर्माण सुपरिवेक्षण कार्य र सोको निर्माणको लागि मुआब्जा तथा क्षतिपूर्ति रकम लगभग वितरण भैसकेको कुनै छुट मात्रै बाँकि रहेको, रुख कटानी तथा सार्वजनिक जग्गाको भोगाधीकारको स्वीकृति प्राप्त भएको। **<u>२१० मेगावाटको चैनपुर सेती अर्धजलासययुक्त जलविद्युत आयोजनाः</u>** • आयोजना अडिट टनेल कार्यको निर्माणको थालनी गर्ने कार्य सम्पन्न गरियो (१५% कार्य सम्पन्न)। • आयोजनाको पहुँच मार्ग निर्माण सम्पन्न गरियो। ।(२.२ कि.मि.खनियो) • आयोजना क्याम्प क्षेत्रको निर्माण शुरु गरिएको।(१०% कार्य सम्पन्न) • आयोजनाको जग्गा अधिग्रहण कार्य सम्पन्न गरियो। **<u>१०६ मेगावाटको अर्ध-जलाशययुक्त जगदुल्ला जलविद्युत आयोजनाः</u>** • आयोजना निर्माण अगाडी चाहिने विद्युत उत्पादन अनुमतिपत्र लिइसकेको। • वित्तीय (ऋण) व्यवस्थापन Financial Closing) को कार्य अन्तिम चरणमा रहेको। • निर्माण सुपरभिजनको लागी सूचना प्रकाशित गरी परामर्शदाता छनौट गर्ने कार्य

		२०% सम्पन्न गरियो। • आयोजना पुल, पहुँच सडक तथा आवास निर्माणको कार्य ७५% सम्पन्न भएको। **<u>९९.९ मेगावाटको तामाकोशी ५ जलविद्युत आयोजनाः</u>** • स्थाई क्याम्प संरचनाहरुको निर्माण कार्य भैरहेको। • Transmission Line को १८ ओटा Tower Pad को लागि जग्गा पहिचान कार्य सम्पन्न गरी मुआब्जा निर्धारण प्रक्रियामा रहेको। • आयोजना निर्माणको लागि Lot-1 Civil Works and Hydromechanical Equipment को निर्माण सम्बन्धमा ठेक्का सम्झौता कार्य अन्तिम चरणमा रहेको। • आयोजना निर्माणको लागि Lot-2 Electromechanical Equipment and Transmission Line सूचना प्रकाशन गर्ने प्रक्रियामा रहेको। **<u>१२६ मेगावाटको तल्लो सेती जलविद्यूत आयोजनाः</u>** • विस्तृत ईन्जिनियरिङ डिजाईन रिर्पोट तयार भैसकेको। • वातारणीय प्रभाव मूल्यांकन (EIA) प्रतिवेदन तयार भै स्वीकृतिको लागि पेश भएको **<u>१४० मेगावाट क्षमताको तनहूं जलविद्यूत आयोजनाः</u>** • Dam को Right Bank and Left Bank खन्ने कार्य हालसम्म १६ लाख १२ हजार ९०० घ.मी खन्ने कार्य समपन्न भएको। • Diversion Tunnel खन्ने कार्य १२९० मी. खन्ने कार्य समपन्न भएको। • Diversion Tunnel ढलान गर्ने कार्य ८०१ मी. समपन्न भएको।

		<u>ईलेक्ट्रोमेकानिल र हाईड्रोमेकानिकलको निर्माण कार्यः</u> • हेडरेश सुरुङ खन्ने कार्य १३७५ मी. समपन्न भएको। • Penstock Installation तथा ढलान कार्य १३१ मी. सम्पन्न भएको। • Surge Tank खन्ने कार्य ९३ मी. सम्पन्न भएको। **<u>प्रशारण लाईन निर्माण कार्य</u>** • टावर फाउन्डेशन कार्य ७६ वटा सम्पन्न भएको। • टावर ईरेक्सन कार्य ६४ वटा सम्पन्न भएको। • टावर पार्टस तथा हार्डवयर सप्लाई कार्य सम्पन्न गरियो। **<u>७०.३ मेगावाटको सिम्बुवा खोला जलविद्युत आयोजनाः</u>** • पूरक वातवरणीय प्रभाव मूल्याँकन अध्ययन सम्पन्न गरियो। • प्रशारण लाइनको प्रारम्भिक वातावरणीय परिक्षण (IEE) को कार्य ८०% सम्पन्न गरियो। **<u>७७.५ मेगावाटको घुन्सा खोला जलविद्युत आयोजनाः</u>** • साइट कार्यालय तथा आवास भवनहरुको निर्माण कार्य भैरहेको (१०%) । • आयोजनाको वित्तीय व्यवस्थापन गर्ने कार्य भैरहेको। • आयोजनाको मुख्य ठेकेदार खरिदको पुर्व योग्यता निर्धारण प्रक्रिया सम्पन्न गरी बोलपत्र आह्वान गर्ने प्रक्रियामा रहेको।

		१०६१ मेगावाटको अपर अरुण जलविद्युत आयोजना: • Test Adit Excavation कार्य सकियो। • हाईड्रोपावर Components को Tender Design, Tender Document र Construction Supervision को लागि परामर्शदाता नियुक्त गरियो। • आयोजनाको पहूंच मार्ग निर्माण सम्बन्धि मुआब्जा तथा क्षतिपूर्ति रकम वितरण कार्य सकियो। • पहुंच मार्ग सम्बन्धि डिटेल डिजाइन सकी निर्माण सुपरिवेक्षण कार्य भैरहेको र सोको निर्माणको लागि आवश्यक रुख कटानी तथा सार्वजनिक जग्गाको भोगाधीकार मन्त्रिपरिषद्बाट स्वीकृत भई प्रक्रिया अगाडी बढेको। • आयोजनाको क्याम निर्माण कार्य २६ सम्पन्न भएको।
३६१	सन् २०४५ भित्र खुद शुन्य कार्बन उत्सर्जनको लक्ष्य हासिल गर्न परम्परागत ऊर्जा एवं आययातित इन्धनलाई निरुत्साहित गरी हरित ऊर्जा उपयोग र प्रवर्धनलाई जोड दिइने छ। बायोग्यास,बायो डिजेल,इथानोल,सौर्य ऊर्जा,विद्युतीय चुलो,सुधरिएको चुलोलगायतका स्वच्छ ऊर्जा प्रविधिको प्रयोगलाई प्रोत्साहित गरिने छ। वैकल्पिक ऊर्जा प्रवर्धनका लागि रु.१ अर्ब ७४ करोड विनियोजन गरेको छु।	**वायोग्याँस** • चालु आ.व.को हालसम्म(चैत्रसम्म) थप १२ वटा प्लान्ट जडान कार्य सम्पन्न भएको छ। • चालु आ.व. को हालसम्म थप १२४७ वटा घरायसी वायोग्यास प्लान्ट जडान सम्पन्न भई हालसम्म कुल ४४४ हजार वटा जडान भएको छ। **विद्युतीय तथा सुधारिएको चुलो** • चालु आ.व. को हालसम्म थप ८७५६ वटा विद्युतीय तथा सुधारिएको चुलो जडान जडान सम्पन्न भई हालसम्म कुल १४० हजार वटा जडान भएको छ। **अन्य:** • च्यालेन्ज फण्ड मार्फत नवीकरणीय ऊर्जा

		प्रविधि जडान गर्न ४१ आयोजनाहरु छनौट भई ११ ओटा सम्पन्न भैसकेको र ३० ओटाको निर्माणाधीन अवस्थामा रहेका छन्।
३६२	विद्युतीय सवारी साधनको प्रयोगलाई प्रोत्साहन गरी निजी क्षेत्रसमेतको लगानीमा चार्जिङ स्टेसनहरुको विस्तार गरिने छ।	विद्युतीय सवारी साधनको प्रयोग बढाउन नेपाल विद्युत प्राधिकरणले उपत्यका भित्र विभिन्न आठ(८) स्थान र उपत्यका बाहिर बयालीस(४२) स्थानहरुमा चार्जिङ्ग स्टेशनहरू सञ्चालन गरिएको छ। थप १२ चार्जिङ्ग स्टेशनहरू दुई (२) ओटा उपत्यका भित्र र दश (१०) ओटा उपत्यका बाहिर निर्माणको चरणमा रहेका छन्।
३६३	राष्ट्रिय तथा अन्तर्देशीय विद्युत प्रसारण लाइनको सुदृढीकरण,विस्तार एवं स्तरोन्नति गरी वितरण प्रणालीलाई भरपर्दो र प्रभावकारी बनाइने छ। ४०० केभी क्षमताको न्यू बुटवल-गोरखपुर,इनरुवा-पूर्णिया र दोधार-बरेली अन्तर्देशीय प्रसारण लाइनको निर्माण कार्य प्रारम्भ गरिने छ।	**<u>४०० के.भी. न्यू बुटबल-गोरखपुर अन्तरदेशीय प्रशारण लाइन आयोजनाः</u>** • नेपालतर्फको Design Approve कार्य सकियो। • भारतीय खण्डको निर्माण कार्य शुरु गरी ६० स.कि.मी. सम्पन्न गर्ने सम्बन्धमा ६४ वटा टावरको फाउनडेसन निर्माण सम्पन्न भएको छ। **<u>४०० के.भी. ईनरुवा-पूर्णिया र दोधारा-वरेली प्रशारण अन्तरदेशीय प्रशारण लाइन आयोजनाः</u>** • भारत संग Construction छलफल भैरहेको।
३६४	नदी बेसिनमा आधारित ४०० केभी कर्णाली कोरिडोर प्रसारण लाइनको निर्माण कार्यलाई तीव्रता दिइने छ। भेरी कोरिडोर,पश्चिम सेती कोरिडोर र अरुण कोरिडोर प्रसारण लाइनको वित्तिय स्रोत व्यवस्थापन गरी निर्माण कार्य प्रारम्भ गरिने छ। ४०० केभी क्षमताका बुटवल-लमही-दोधारा,लप्सीफेदी-रातामाटे-हेटौंडा र रातामाटे-दमौली-बुटवल प्रसारण लाइनको निर्माण कार्य अघि बढाइने	**<u>कर्मदिव-फुकोट (कर्णाली कोरिडोर) ४०० के.भी. प्रसारण लाइन आयोजनाः</u>** • दोदोधारा-बेतन-फुकोट प्रसारण लाईन रुटको check survey कार्य सम्पन्न गरियो। • प्रसारण लाईनको Engineering Design कार्य भैरेहेको।

	छ ।	**<u>हाईटार-सितलपाती (अरुण कोरिडोर) ४०० के.भी. प्रसारण लाइन आयोजनाः</u>** • लगानी सुनिश्चित गर्ने कार्य भइरहेको। • प्रसारण लाईन निर्माणको खरिद कार्यको लागी बोलपत्र सम्बन्धी कागजात तयार पार्ने काम सम्पन्न गरियो। **<u>भेरी कोरिडोर ४०० के.भी. प्रसारण लाइन आयोजनाः</u>** • लगानी सम्बन्धमा भारतको Exim Bank संग समन्वय भैरहेको। • बोलपत्र सम्बन्धी कागजात तयार पार्ने काम सम्पन्न भएको। **<u>पश्चिम सेती कोरिडोर ४०० के.भी. प्रसारण लाइन आयोजनाः</u>** • बिस्तृत अध्ययन तथा Engineering Design कार्य सम्पन्न गरियो। • वातावरण प्रभाव अध्ययन कार्य सम्बन्धमा बेसलाईन सर्वे सम्पन्न भई सार्बजानिक सुनुवाई कार्यको लागी आबश्यक तयारि भैरहेको। **<u>४०० के.भी. क्षमताका बुटवल-लमही-दोधारा प्रसारण लाइन आयोजनाः</u>** • प्रशारण लाईनको प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण (IEE) प्रतिवेदन स्वीकृत भैसकेको। • आयोजनाको बोलपत्र आव्हान गर्ने सम्बन्धमा cost estimate, bidding document हरु तयार भैसकेको।
३६५	आन्तरिक तथा अन्तरदेशीय प्रसारण लाइन र वितरण प्रणाली सुधार तथा विस्तारका लागि रु.३८ अर्ब ३२ करोड विनियोजन गरको छु।	• आ.व.७९-८० सम्म ग्रीडको क्षमता ८००० एम.भि.ए. रहेकोमा आ.व. ८०-८१ मा ९ हजार एम.भि.ए. क्षमताभन्दा बढी सव- स्टेशनको निर्माण गर्न यस

		आ.व.मा इनरुवा स्वस्टेशन -९४५,न्यू भरतपुर-३२०, वसन्तपुर स्वस्टेशन-२३०,न्यू खिम्ती(थप)-२००, हेटौडा(हेटौडा-ढल्केवर-इनरुवा ४०० के.भी लाइन तथा स्वस्टेशन)-५००+३३०,सुनवल १४८.५,कुशाहा-२२.५ थपिएको र १९३.५ एम.भि.ए. upgradation भएको छ। • ६६ के.भी. भन्दा माथि थप ५८६ स.कि.मी. प्रसारण लाइन निर्माण भएको।
३६६	नेपाल विद्युत प्राधिकरणको पुनसंरचना कार्य अगाडि बढाइने छ। विद्युत विकास र प्रसारणका लागि नेपाल विद्युत प्राधिकरणले व्यावसायिक संस्थासरह ऋण परिचालन गर्न सक्ने गरी कानुनी व्यवस्था गरिने छ। हाइड्रो इलेक्ट्रिसिटी इन्भेस्टमेन्ट एन्ड डेभलपमेन्ट कम्पनीको पुनसंरचना गरी प्रभावकारी बनाइने छ। ३६७. जलविद्युतलाई निर्यात आयको महत्वपूर्ण स्रोतका रुपमा विकास गरिने छ। निजी क्षेत्रलाई समेत विद्युत व्यापारमा संलग्न गराउन सक्ने गरी कानुनी व्यवस्था गरिने छ।	• ने.वि.प्रा.को पृमियम सहित प्राथमिक शेयर सर्व-साधारणमा जारी गर्न ने.वि.प्रा बोर्डबाट स्वीकृती प्राप्त गरी प्रकृया अघि बढाइएको। • विद्युत ऐन सांसदमा पेश भई सकेको र विद्युत कार्यविधिको मस्यौदा तयार भैरहेको। • हाइड्रोइलेक्ट्रिसिटी इन्भेस्टमेन्ट एन्ड डेभलपमेन्ट कम्पनीको पुनसंरचना गरी प्रभावकारी बनाउने सम्बन्धमा आवश्यक मस्यौदा खाका कम्पनीको सञ्चालक समितिमा पेश भएको।
३४०	सिँचाइमा लगानी, खेतबारीमा पानी भन्ने नाराका साथ कृषि क्षेत्रको उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धिका लागि दिगो र भरपर्दो सिँचाइ सुविधा उपलब्ध गराउन ठूला, जलाशययुक्त र जलपथान्तरण गर्ने बहुउद्देश्यीय आयोजना निर्माणलाई जोड दिइनेछ। कृषियोग्य भूमिमा वर्षैभरि भरपर्दो सिँचाइ उपलब्ध गराउन सतह, भूमिगत र नयाँ प्रविधिको सिँचाइ प्रणाली विकासलाई प्राथमिकतामा राखी आयोजना छनौट गरेको छु।	• समृद्ध तराई मधेश सिंचाई विशेष कार्यक्रमको डिपट्युववेल निर्माण र संरचना निर्माण ६७१ र ३०७ वटा सम्पन्न । • भेरी कोरिडोर सिंचाइ विकास आयोजनाको लिफ्ट सिंचाईद्धारा थप ५०० हेक्टर जमिनमा सिंचाई सेवा उपलब्ध गराउने (गत आ. ब. सम्ममा सिंचाई पुगेको १८५० हे.)मा २३०० हेक्टर सम्पन्न तथा नदी व्यवस्थापन अन्तर्गत जग्गा उकास कार्य ९७ हेक्टर जग्गा उकास कार्य सम्पन्न। • पालुङटार- कुण्डुटार सिंचाइ आयोजना इन्टेक निर्माण १ वटा सम्पन्न ।

३४१	सिक्टा सिँचाइ आयोजनाको पश्चिम मूल नहरको नियमित मर्मत गरी सञ्चालनलाई निरन्तरता दिइनेछ। पूर्वी मूल नहरतर्फको ३७ किलोमिटर नहर सञ्चालनमा ल्याई थप ५३ किलोमिटरसम्मको निर्माण कार्यको शुरूवात गरिनेछ। यस आयोजनाको लागि रु. ८० करोड विनियोजन गरेको छु।	• सिक्टा सिंचाइ आयोजनाको दायाँ (पश्चिम) मूलनहर अन्तर्गतका शाखा, प्रशाखा नहर निर्माण कार्य ३३.५ कि.मि तथा सिक्टा सिंचाइ आयोजनाको बाँया (पूर्वी) मूल नहर विस्तार तथा शाखा, उपशाखा निर्माण कार्य(नरैनापुर् समेत) ३७.६७ कि. मि. सम्पन्न|
३४२	रानी जमरा कुलरिया सिँचाइ आयोजना अन्तर्गत प्रथम चरणको १४ हजार ३ सय हेक्टर सिञ्चित हुने शाखा नहर सञ्चालन गरी बाह्रै महिना सिँचाइ सुविधा उपलब्ध गराइनेछ। लम्की मूल नहरको शाखा तथा प्रशाखा नहरबाट थप १ हजार ५ सय हेक्टर जमिनमा सिँचाइ सुविधा विस्तार गरिनेछ। यस आयोजनाका लागि रु. २ अर्ब ६३ करोड विनियोजन गरेको छु।	• शाखा / उपशाखा / प्रशाखा नहरमा संरचना निर्माणको नयाँ नहरका संरचनाहरुको निर्माण २३५ गोटा सम्पन्न भएको | • संरचना निर्माण पथरैया नदीमा ३ वटा पुल निर्माण सम्पन्न गर्नु पर्नेमा ८५ प्रतिशत निर्माण कार्य सम्पन्न |पथरैया नदीमा सबै १६८ वटा Piling सम्बन्धी निर्माण कार्य सम्पन्न र १३ वटा raft निर्माण भइसकेको र १० वटा Deck Slab निर्माण भइसकेको
३४३	बबई सिँचाइ आयोजनाको पश्चिम मूल तथा शाखा नहरको विस्तार गरी थप १ हजार हेक्टर जमिनमा सिँचाइ सेवा पुर्‍याइनेछ। यस आयोजनाको लागि रु. ६३ करोड छुटयाएको छु।	• शाखा/उपशाखा/प्रशाखा नहर (संरचना निर्माण समेत)निर्माण कार्य मध्ये ३१३.२६ कि.मि.मा २९७.६३ कि,मि. सम्पन्न | • मूल नहर निर्माण कार्य गर्ने ---- ७७.५ कि.मि. मूल नहर निर्माण कार्य तथा रिमोडलिंग मध्ये ६२.५ कि. मि. निर्माण भैसकेको, बाँकी मध्ये ६०० मि. को निर्माण सम्पन्न |
३४४	महाकाली सिंचाइ आयोजना निर्माण कार्य तीव्र गतिमा अघि बढाइनेछ। कञ्चनपुर जिल्लाको ब्रम्हदेव क्षेत्रको २ हजार ९ सय हेक्टर जमिनमा सिँचाइ सुविधा पुर्‍याउन शाखा नहर निर्माण कार्य अगाडि बढाइनेछ। यस आयोजनाका लागि रु. १ अर्ब १७ करोड व्यवस्था गरेको छु।	• महाकाली सिंचाइ आयोजनाको मूल /शाखा/उपशाखा नहर निर्माणको लागि जग्गा प्राप्ति कार्य ११५ हे. सम्पन्न | • मूल नहर २८ कि.मि. तथा शाखा नहर करिब १२ कि.मि. सम्पन्न| • नहर साइफन, ड्रेन साईफन,राजमार्ग पुल,सडक पुल,VRB, Aqueduct,Escape,HR/CR क्रमशः

		१६,२४,३, २,३९,३,३,२१/६ वटा सम्पन्न । ८.३ कि.मि. तथा हालसम्म २१ कि.मि. तटबन्ध निर्माण कार्य सम्पन्न
३४५	मध्य तराईको १ लाख २२ हजार हेक्टर जमिनमा वर्षैंभरि सिँचाइ सेवा उपलब्ध गराउन निर्माण भइरहेको सुनकोशी-मरिन डाइभर्सन बहुउद्देश्यीय आयोजनाको सुरुङ निर्माण कार्य सम्पन्न गरिनेछ। आयोजनाको हेडवर्क्स तर्फको कार्य तीव्र गतिमा अघि बढाइनेछ। यस आयोजनाका लागि रु. ४ अर्ब १७ करोड विनियोजन गरेको छु।	• हेडवर्क्स र विद्युतगृह निर्माण कार्य ५ प्रतिशत सम्पन्न। • TBM बाट सुरुङ निर्माण कार्य (१३.३ कि.मि. मध्ये बाँकि 13 कि.मि. निर्माण।
३४६	भेरी—बबई डाइभर्सन बहुउद्देशीय आयोजनाको हेडवर्क्स तथा पावर हाउसको निर्माण कार्य शीघ्र सम्पन्न गरी बर्दिया र बाँके जिल्लाको ५१ हजार हेक्टर जमिनमा वर्षैंभरि सिँचाइ उपलब्ध हुने व्यवस्था मिलाइनेछ। यसका लागि रु. १ अर्ब ७४ करोड बजेट छुट्याएको छु।	• हेडवर्क्सको सिभिल निर्माण कार्य ६६ प्रतिशत ,पावरहाउसको सिभिल निर्माण कार्य ४४ प्रतिशत, हाइड्रोमेकानिकल सम्बन्धी कार्य ४० प्रतिशत, इलेक्ट्रोमेकानिकल सम्बन्धी कार्य ३५ प्रतिशत तथा विद्युत प्रशारण लाईन सम्बन्धी अध्ययन कार्य सम्पन्न ।
३४७	भूमिगत जलस्रोतको उपयोग गरी सर्लाही तथा रौतहट जिल्लाको २२ हजार हेक्टर क्षेत्रका लागि नविन यान्त्रिक सिंचाइ आयोजनाको निर्माण कार्य थालनी गरिनेछ।	निर्माण कार्यको रेखदेख निरिक्षण तथा गुणस्तर नियन्त्रण कार्य PMDSC द्वारा १ % सम्पन्न)
३४८	दाङ जिल्लाको देउखुरी उपत्यकामा प्रगन्ना तथा वडकापथ सिँचाइ आयोजनाको मूल नहर विस्तारको कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ। बृहत दाङ उपत्यका सिँचाइ आयोजनाको सिँचाइ प्रणाली पुनर्स्थापना एवं पुनःनिर्माणबाट करिव ३ हजार हेक्टर तथा पोखरी र डिप ट्युववेल निर्माण बाट थप करिव ६ सय हेक्टर जमिनमा सिँचाइ सुविधा उपलब्ध गराइनेछ।	• बृहत दाङ उपत्यका सिंचाइ आयोजना क्रमागत र नयाँ गरी ६० ओटा सतह सिंचाई प्रणाली पुनस्थापना कार्य तथा क्रमागत र नया गरी १३ गोटा जलाशय निर्माण सम्पन। • प्रगन्ना तथा बड्कापथ सिंचाई आयोजनाको नहर निर्माण कार्य ८.३ कि.मि. र नहर lining कार्य ७.७ कि.मि सम्पन्न ।
३४९	कर्णाली प्रदेशका दशवटै जिल्लामा नदी उपत्यका र टारमा सतह तथा लिफ्ट मार्फत	• कुदु लिफ्ट सिंचाइ, भेरी न.पा. -१३, जाजरकोट ठेक्का कार्यको ८५% भौतिक प्रगति

	सिँचाइ सुविधा उपलब्ध गराउन एकीकृत कर्णाली सिँचाइ विकास आयोजना सञ्चालन गरिनेछ। यसबाट रैथाने बालीको संरक्षण र विस्तार गर्नुका साथै कर्णाली प्रदेशमा कृषि उत्पादन वृद्धि गर्न सघाउ पुग्ने विश्वास लिएको छु।	भएको, कोलचौर, रग्दा र तल्लो बगर लिफ्ट सिंचाइ, नलगाड न.पा. १० र १२, जाजरकोट ठेक्का कार्यको ७५% भौतिक प्रगति भएको।
३५०	सुनसरी-मोरङ, चन्द्र नहर, वागमती, नारायणी लगायतका ठूला सिँचाइ प्रणालीलाई पूर्ण क्षमतामा सञ्चालन गर्न मर्मत-सम्भार तथा पुनर्स्थापनाका लागि रकम विनियोजन गरेको छु।	• सुनसरी मोरंग सिंचाई आयोजनाको कोशी नदीमा स्पर तथा रिभेटमेन्ट निर्माण/मर्मत ८० प्रतिशत सम्पन्न र बुढीखोला एक्वेडक्ट संरक्षण कार्य ९०% सम्पन्न । बृहत सरकारी सिंचाई योजनाको पुनर्स्थापना तथा व्यवस्थापन हस्तान्तरण आयोजनाको कोशी पम्प, कमला, नारायणी तथा गण्डक सिंचाइ पुनर्स्थापना कार्य क्रमशः४१, ६७, ८०,४०.३९ प्रतिशत सम्पन्न । • मर्मत सम्भार आयोजनाको नहर संरचना मर्मत सम्भार कार्य ७० प्रतिशत सम्पन्न
३५२	प्रदेशसँगको सहकार्यमा जोखिमयुक्त नदी तथा पहिरोको प्रभावकारी नियन्त्रण तथा लेदो व्यवस्थापन, बहाव क्षेत्रको संरक्षण र ताल तलैया संरक्षणका कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ। नदी नियन्त्रण तथा संरक्षण कार्यक्रमबाट उकास भएको जमीनलाई उत्पादनशील कार्यमा उपयोग गरिनेछ।	जलाधार क्षेत्रमा ज.उ.प्र. व्यस्थापन कार्य (विभिन्न स्थान) अन्तर्गत २४० वटा चेक ड्याम/संरचना निर्माण तटबन्ध निर्माण गर्ने ८.६७ कि मि सम्पन
३५३	महाकाली, कर्णाली, नारायणी, कोशी, त्रियुगा, कमला, राप्ती, कयर, खाडो, बबई, मोहना, खुटिया, सुनसरी, कन्काई, रतुवा-मावा लगायतका जोखिमयुक्त नदी तथा पहिरोको नियन्त्रण तथा व्यवस्थापन गर्न रु १ अर्ब ६५ करोड विनियोजन गरेको छु।	• बृहत सरकारी सिंचाई योजनाको पुनर्स्थापना तथा व्यवस्थापन हस्तान्तरण आयोजनाको कोशी पम्प, कमला, नारायणी तथा गण्डक सिंचाइ पुनर्स्थापना कार्य क्रमशः ४१, ६७, ८०,४०.३९ प्रतिशत सम्पन्न ।

२.घ. नवप्रवर्तनात्मक कार्यहरु

ऊर्जा तर्फ

- नेपालको इन्धन र ऊर्जा उपभोग एवं यातायात र औद्योगिक क्षेत्रको समग्र विकासमा योगदान गर्न सक्ने गरी हाइड्रोजन ऊर्जाको व्यवसायिक उपयोग गर्न आवश्यक हाइड्रोजन ऊर्जाको व्यवसायिक उपयोग को संभाव्यता अध्ययन गर्न

उद्योगहरुमा हाइड्रोजन फ्युल सेल मार्फत तापीय प्रणालीको संभाव्यता अध्ययनको प्रतिवेदन प्राप्त भएको।

जलस्रोत तथा सिंचाइ

- Mechanized Irrigation Innovation Project (MIIP) लागु गरी Pre-Paid Card System सहितको भुमिगत सिंचाइ प्रणाली मार्फत सर्लाही र रौतहट जिल्लाको २२४०० हेक्टर क्षेत्रमा सिंचाइ सुविधा पुर्याउनको लागि नमुना आयोजना संचालनमा रहेको।
- नदी व्यवस्थापन कार्य अन्तर्गत नदी कटान तथा डुबानबाट हुने क्षतिलाइ न्युनिकरण गर्न विभिन्न क्षेत्रका नदी किनारमा ठुला -ठुला ढुङ्गा (Big-Boulder) को प्रयोग भइ प्रभाकारी ढङ्गले काम भइरहेको।
- पाल्पा र उदयपुरमा अत्याधुनिक राडार केन्द्र स्थापना गरी मौसम र बाढी पूर्वानुमान सेवा सुदृढीकरण भएको।
- विषम मौसम परिस्थितिको जानकारी Mass SMS प्रविधिमार्फत प्रदान गर्नको लागि सञ्चार सेवा प्रदायकसँग सम्झौता सम्पन्न गरिएको।
- नेपालगञ्ज विमानस्थलबाट हुने आन्तरिक उडानको लागि अनलाइन ब्रिफिङ कार्यको सुरुवात गरिएको।

३. मन्त्रालय अन्तर्गतका मुख्य-मुख्य सूचकहरु र आ.व. २०८०/८१ को प्रगति विवरण

ऊर्जा तर्फका सूचकहरु

सि.नं.	सूचक	समीक्षा अवधि	इकाई	वेसलाइन	आ.व.२०८० /८१सम्मको लक्ष्य	आ.व २०८०/८१ को प्रगति	कुल उपलब्धि
१	विद्युत उत्पादन क्षमता*	त्रैमासिक	मे.वा.	२७६७.६२	३६००	४७५.३८	३२४३
२	प्रसारण लाइन निर्माण (६६ के.भि. भन्दा बढी)	त्रैमासिक	स.कि.मि.	५४८४.००	६२०२	९७८	६४६२
३	३३ के भि प्रसारण लाईन विस्तार	त्रैमासिक	स.कि.मि.	७२३७.००	७३४४	५१३	७७५०
४	राष्ट्रिय विद्युत् प्रणालीबाट विद्युत्मा पहुंच प्राप्त गर्ने जनसंख्या	वार्षिक	प्रतिशत	९५.५४	९८	२.४६	९८
५	प्रतिव्यक्ति विद्युत् खपत	वार्षिक	किलोवाट घण्टा	३८०.००	४५०	२०	४००
६	विद्युत् चुहावट (प्रसारण तथा वितरण)	वार्षिक	प्रतिशत	१३.४६	१३	-०.०४	१३.४२

७	विद्युत निर्यात**	मासिक	गि.वाट. घण्टा	१४७८.६४	२०००	१९५१	१९५१
८	घरेलु सौर्य उर्जा प्रणाली जडान	त्रैमासिक	संख्या (हजारमा)	९९९.१३	१०००	७.८७	१००७
९	सौर्य विधुत उत्पादन क्षमता	त्रैमासिक	मे.वा.	४५.९०	५२	३.७६	४९.६६
१०	संस्थागत, सामुदायिक र व्यवसायिक वायोग्यास प्लान्ट निर्माण	त्रैमासिक	संख्या	३६१.००	३८८	१२	३७३
११	सुधारिएको फलामे चुलो	त्रैमासिक	संख्या (हजारमा)	१४४.९८	१५५	४.०२	१४९
१२	घरायसी वायोग्यास प्लान्ट निर्माण तथा विद्युतिय चुलो	त्रैमासिक	संख्या (हजारमा)	४७१.०५	४५४	१९.०५	४५२
१३	लघु तथा साना जलविद्युत आयोजनावाट विद्युत उत्पादन	त्रैमासिक	मे.वा.	३८.८४	४२	१.४१	४०.२५

<u>सिंचाई तर्फका सूचकहरु</u>

आयोजनाको प्रकार	सिंचित क्षेत्रफल (हेक्टर)			
	२०७९/८० सम्मको उपलब्धी	आ.व. २०८०/८१ को लक्ष्य	आ.व. २०८०/८१ को नयाँ थप सिंचित क्षेत्र उपलब्धि (चौथो त्रैमासिक सम्मको)	आ.व. २०८०/८१ सम्मको बार्षिक उपलब्धि
सतह सिंचाई, हे.	१०२२७३५	४,७००	५३६५	१०२८१००
भूमिगत सिंचाई, हे.	५३०६५४	१२,०००	६,६९०	५३७३४४.४
जलासय तर्फ हे.	-	१००	५०	५०
लिफ्ट सिंचाई	२११९	१,६००	१,४१९	३५३८
कूल जम्मा, हे.	१५५५५०८	१८,४००	१३,५२४	१५६९०३२

४. आ.व. २०७८/७९, २०७९/८० र २०८०/८१ को मुख्य-मुख्य सूचकहरुको तुलनात्मक उपलब्धिहरुको विवरण

<u>ऊर्जा तर्फका सूचकहरु</u>

सि.नं.	सूचक	समीक्षा अवधि	इकाई	आ.व.२०७८/७९ सम्मको कुल उपलब्धि	आ.व.२०७९/८० सम्मको कुल उपलब्धि	आ.व.२०८०/८१ सम्मको कुल उपलब्धि
१	विद्युत उत्पादन क्षमता	त्रैमासिक	मे.वा.	२२७६	२७६७	३२४३
२	प्रसारण लाइन निर्माण (६६ के.भि. भन्दा बढी)	त्रैमासिक	स.कि.मि.	५०८६	५४८४	६४६२
३	३३ के भि प्रसारण लाईन विस्तार	त्रैमासिक	स.कि.मि.	६११८	७२३७	७७५०
४	राष्ट्रिय विद्युत् प्रणालीबाट विद्युत्मा पहुंच प्राप्त गर्ने जनसंख्या	वार्षिक	प्रतिशत	९३.५८	९५	९८
५	प्रतिव्यक्ति विद्युत् खपत	वार्षिक	किलोवाट घण्टा	३५१	३८०	४००
६	विद्युत् चुहावट (प्रसारण तथा वितरण)	वार्षिक	प्रतिशत	१५.३८	१३.४६	१३.४२
७	विद्युत निर्यात	वार्षिक	गि.वाट.घण्टा	-	१४७८.६४	१९५१
८	घरेलु सौर्य उर्जा प्रणाली जडान	त्रैमासिक	संख्या (हजारमा)	९७७.६६	९९९.१३	१००७
९	सौर्य विधुत उत्पादन क्षमता	त्रैमासिक	मे.वा.	४२.५५	४५.९	४९.६६
१०	संस्थागत, सामुदायिक र व्यवसायिक वायोग्यास प्लान्ट निर्माण	त्रैमासिक	संख्या	३४९	३६१	३७३
११	सुधारिएको फलामे चुलो	त्रैमासिक	संख्या (हजारमा)	१३६.६८	१४४.९८	१४९
१२	घरायसी वायोग्यास प्लान्ट निर्माण तथा विद्युतिय चुलो	त्रैमासिक	संख्या (हजारमा)	४३५.८७	४७१.०५	४९०.१
१३	लघु तथा साना जलविद्युत	त्रैमासिक	मे.वा.	३७.७३	३८.८४	४०.२५

सि.नं.	सूचक	समीक्षा अवधि	इकाई	आ.व.२०७८ /७९ सम्मको कुल उपलब्धि	आ.व.२०७९ /८० सम्मको कुल उपलब्धि	आ.व.२०८० /८१ सम्मको कुल उपलब्धि
	आयोजनावाट विद्युत उत्पादन					

<u>सिंचाई तर्फका सूचकहरु</u>

आयोजनाको प्रकार	सिंचित क्षेत्रफल (हेक्टर)		
	आ.व २०७८/७९ सम्मको उपलब्धि	आ.व २०७९/८० सम्मको उपलब्धि	आ.व २०८०/८१ सम्मको उपलब्धि
सतह सिंचाई, हे.	१०१६४९६	१०२२७३५	१०२८१००
भूमिगत सिंचाई, हे.	५१३५२४	५३०६५४	५३७३४४.४
जलासय तर्फ हे.			५०
लिफ्ट सिंचाई	१०४९	२११९	३५३८
कूल जम्मा, हे.	१५३१०६९	१५५५५०८	१५६९०३२